

РОЗВЕДЕННЯ, СЕЛЕКЦІЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ

УДК 636.1.082

МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТРАКЕНЕНСЬКОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ В УКРАЇНІ

Белікова К. В., пошукач¹
Інститут тваринництва НААН

У статті наведено результати моніторингових досліджень щодо використання розповсюджених в Україні порід коней у класичних та аматорських видах кінного спорту і визначення ступеня популярності саме тракененської породи. Установлено, що досліджувані тракенени знаходяться у першій трійці лідируючих, проте необхідне збільшення кількості виступів кобил тракененської породи, а також рекомендовано використання коней цієї породи у триборстві.

Ключові слова: тракененська порода, верхові та рисисті породи коней, класичні види кінного спорту, хобі (пробіги), розведення, селекція.

У період переходу держави до ринкової економіки конярство як галузь сільського господарства відіграє дуже важливу роль. Зростає потреба в конях для спортивних змагань у класичних видах кінного спорту, збільшується частка тварин, які експортуються та імпортуються. В останні десятиріччя суттєво підвищилися та змінилися вимоги до верхових коней. Водночас із гармонійністю будови тіла, силою, витривалістю та добрим норовом кінь повинен мати ефектні рухи на усіх алюрах, гнучкість, сміливість та енергійний темперамент, здатність до подолання перешкод.

Тракененський кінь володіє добрими, легкими рухами, особливо під сідлом, та придатний для всіх видів кінного спорту (на тепер – універсальні спортивні коні, які однаково добре виступають у змаганнях із виїздки, подоланню перешкод та триборстві), для манежної їзди та для кавалерії. Добре працює він і в запряжці, як в одиночній, так і в парокінній (на перевезенні вантажів, ріллі, сінокосі та на інших роботах). Популярні вони відвагою та витривалістю в гонках екіпажів. За жвавістю в гладких скачках вони переважають коней інших напівкровних верхових порід.

Як зазначає Б. В. Камзолов (2009), в останній час спортсмени та деякі кіннозаводчики вважають, що немає необхідності зберігати тракененську породу. З'явилась ідея створення спортивних коней шляхом схрещування кращих представників різноманітних порід. У результаті такого схрещування можна отримати окремих видатних коней, але не всіх! Надалі з помісями потрібна така ж робота з відбору і створення ліній та родин, як і в існуючих породах. Так чи варто починати все з початку?

Метою досліджень є визначення кількості порід коней та їх представників (зокрема тракененської) у класичних видах кінного спорту, а також аматорського

¹ Науковий керівник: к. с.-г. н. І. В. Ткачова

і популярних зараз дистанційних пробігах.

Матеріали та методи досліджень. Для досягнення поставленої мети було вивчено списки коней сучасного поголів'я тракененської породи, зареєстрованого ДП «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин» і сучасного спортивного поголів'я коней України з інформацією щодо участі в змаганнях за даними інформаційної бази «Еквідата». Усе поголів'я розподілено на групи за статтю та породами. До категорії «хобі» віднесено коней аматорського спорту, а не тварин із прокату і подібних видів використання. Поголів'я з невизначеною породою не завжди безпородне, а частіше є міжпородними помісями та коні з одним або обома батьками непідтвердженого походження. Схожа ситуація у визначенні спортивної напівкрової, до списку яких відносять помісей німецьких порід, які не можуть бути записані до жодної з батьківських порід.

Фотоілюстрації тракененських коней зроблено автором статті.

Результати досліджень. У бувшому СРСР тракененська порода отримала розповсюдження 1945 року, а в Україні – на початку 80-х років у чотирьох областях – Київській, Полтавській, Луганській і Миколаївській. Загальне поголів'я породи становить більше 300 голів. Тракененська порода є надійним поліпшувачем безпородного поголів'я. Жеребців-плідників використовують для прилиття крові іншим напівкровним породам спортивного напряму роботоздатності. Племінна робота з породою спрямована на підвищення спортивної роботоздатності. В Україні нині коней тракененської породи розводять у 4-х племінних репродукторах. Краще поголів'я породи зосереджено в КСК «Тракен» Полтавської області.

Розрахунки дослідження напрямів використання коней тракененської породи в Україні надано в табл. 1.

Таблиця 1

Напрямки використання верхи коней тракененської породи в Україні

Статеві групи	п	Конкур	Виїздка	Триборство	Хобі (у т.ч. пробіги)	Племінне
Жеребці	125	60	17	-	41 (1)	12
Кобили	135	8	-	-	1 (-)	126
Мерини	46	21	14	-	19 (2)	-
Усього	319	89	31	-	61 (4)	138

Як видно з вище наведеної таблиці, в українському триборстві зовсім не використовуються коні тракененської породи, хоча саме в Німеччині вони займають позицію лідера в цій дисципліні. Хоча в сучасному світовому конкурі та виїзді тракененська порода поступається іншим німецьким і датській напівкрової, але саме тракененські плідники дають найкращих спортивних коней на матках інших порід. Цей закордонний досвід важливо враховувати при роботі з тракененською породою, а також і українською верховою для отримання класних нащадків. Окрім цього, кобил тракененської породи в спорті використовують лише приватні власники, а господарства – лише для розведення. Така тенденція гальмує підвищення якості спортивної роботоздатності і своєчасну та більш повну оцінку як батьків, так і методів розведення. В КСК «Тракен» одного часу планувалось започаткування та розвиток такого напряму, як драйвінг (або змагання кінних запряжок (англ. Carriage driving) – одна з дисциплін кінного спорту, в якій спортсмени (керуючий конем та його помічник глум) беруть участь у турнірах або змаганнях на запряжених в екіпажі конях – прим. авт.), адже за кордоном такі випро-

бування є популярними та видовищними і саме тракененська порода успішно використовується завдяки універсальності, але таке явище в нашій країні не набуло поширення.

Для оцінки популярності тракененської породи в спорті, надається зведена таблиця даних розповсюджених порід (табл. 2).

Таблиця 2

Напрями використання верхи коней інших порід в Україні

Порода та статеві групи	n	Конкур	Вїздка	Три-борство	Хобі (у т.ч. пробіги)
Арабська	21	1	1	-	19 (19)
♂	13	-	1	-	12 (12)
♀	8	1	-	-	7 (7)
Ахал-текінська	8	4	-	-	4 (4)
♂	5	3	-	-	2 (2)
♀	3	1	-	-	2 (2)
Башкирська	12	-	-	-	12 (12)
♂	8	-	-	-	8 (8)
♀	4	-	-	-	4 (4)
Бельгійська	34	31	3	-	- (-)
♂	29	28	1	-	- (-)
♀	5	3	2	-	- (-)
Будьонівська	37	20	6	2	9 (6)
♂	34	19	6	2	7 (4)
♀	3	1	-	-	2 (2)
Вестфальська	116	101	14	1	- (-)
♂	91	76	14	1	- (-)
♀	25	25	-	-	- (-)
Ганноверська	42	16	23	-	3 (1)
♂	32	13	17	-	2 (1)
♀	10	3	6	-	1 (-)
Голштинська	36	26	9	1	- (-)
♂	33	23	9	1	- (-)
♀	3	3	-	-	- (-)
Датська (KWPN)	29	20	9	-	- (-)
♂	20	13	7	-	- (-)
♀	9	7	2	-	- (-)
Латвійська	10	4	6	-	- (-)
♂	10	4	6	-	- (-)
♀	-	-	-	-	- (-)
Невизн. пор.	301	102	11	1	187 (125)
♂	234	81	9	1	143 (88)
♀	67	21	2	-	44 (37)
Ольденбурзька	22	11	8	-	3 (1)
♂	21	11	7	-	3 (1)
♀	1	-	1	-	- (-)

Продовження табл. 2

Орл.рисиста	34	15	3	-	16 (12)
♂	34	15	3	-	16 (12)
♀	-	-	-	-	- (-)
Рос. рисиста	40	14	3	-	23 (23)
♂	32	13	3	-	16 (16)
♀	8	1	-	-	7 (7)
Спорт. напівкр.	62	52	10	-	- (-)
♂	48	38	10	-	- (-)
♀	14	14	-	-	- (-)
Укр. верхова	1059	570	296	17	176 (124)
♂	789	380	261	13	135 (112)
♀	270	190	35	4	41 (12)
ЧКВ	169	90	22	30	27 (16)
♂	129	67	18	25	19 (10)
♀	40	23	4	5	8 (6)
Усього	2032	1077	424	52	479 (343)

Примітка. n – кількість голів; ♂ – жеребці та мерини; ♀ – кобили; невизн. пор. – невизначеної породи; орл. рисиста – орловська рисиста; рос. рисиста – російська рисиста; спорт. напівкр. – спортивна напівкрівна; укр. верхова – українська верхова; ЧКВ – чистокривна верхова.

Також можна відокремити поодиноких представників порід, які стрічаються рідше зазначених у табл. 1, а саме: 3 американської рисистої (пробіги); 4 донської (1 – конкур та 3 – пробіги); 3 гуцульської (1 – конкур та 2 – пробіги); 5 ірландської спортивної (4 – конкур та 1 – виїздка); 2 кабардинської (пробіги); 2 мекленбурзької (конкур); 2 рейнландської (виїздка); 2 стандартбредної (американської рисистої) (2 – пробіги); 3 терської (пробіги); 3 шведської напівкрівної (2 – конкур та 1 – виїздка); 4 французький сель (конкур); 3 фризської (1 – конкур та 2 – виїздка).

Рис. 1. Темно-гнідий мерин Аполлон (Пропан – Аеліта) 2003р.н., конкур.

При порівнянні даних обох таблиць, за загальною кількістю представників груп тракєненська порода без врахування племінного поголів'я (див. табл. 1) займає третє місце після розповсюдженої вітчизняної української верхової породи та групи невизначеної породи, в якій також переважну частину займають представники УВП непідтвердженого походження. Потім, за напрямом зменшення, – чистокровна верхова, вєстфальська (набула такого поширення завдяки розведенню в Жашківському кінному заводі), спортивна напівкровна, ганноверська та ін. Поява та певна кількість легкозапряжних (рисистих) порід не випадкова, адже вони досить давно зарекомендували себе в класичних видах кінного спорту як України й Росії, так і за кордоном. Помітна невелика загальна кількість триборних коней, що відображає досить складну ситуацію в сучасному українському триборстві.

Рис. 2. Рудий жеребець Прибой (Плед – Бабєтга) 1994 р.н., виїздка.

Якщо докладно роздивлятися по видах спорту, то в конкурі за чисельністю переважають коні української верхової породи, потім невизначеної та вєстфальської, чистокровної верхової та тракєненської і з набагато меншою кількістю інших порід. У виїздці після української верхової значиться тракєненська, а за ними ганноверська та чистокровна верхова і з меншим поголів'ям інші породи. У хобі найбільше використовують коней невизначеної породи та української верхової, далі – тракєненської, і вже потім чистокровної верхової та російської рисистої порід. А саме у пробігах найбільш популярними знову ж таки є представники невизначеної породи та української верхової породи, потім російська рисиста, арабська чистокровна, орловська рисиста, башкирська та інші породи.

Рис. 3. Гніда кобила Королева (Загар – Призовая) 2008р.н.

Висновки:

1. Необхідно збільшити кількість кобил тракененської породи спортивної підготовки для участі у змаганнях у класичних видах кінного спорту з метою підвищення загальної якості спортивної роботоздатності поголів'я зазначеної породи, а також для своєчасної та більш повної оцінки як батьківських пар, так і методів розведення.

2. Підсумкові дані свідчать про популярність тракененської породи в Україні (а саме – у конкурі, виїзці та хобі-класі, завдяки універсальності за напрямками використання представників цієї породи, і доброму темпераменту також) та доцільність подальшої роботи з нею. Пропонується спробувати коней цієї породи у триборстві, тому що згідно з історією створення та досвіду німецьких кіннотників, тракененська порода коней найбільш підходить для цього виду поміж інших класичних видів кінного спорту.

Бібліографічний список

1. Доповідь про стан генетичних ресурсів тваринництва України. – К., 2004. – С. 113-114.
2. Дорофеева А. В. Самые русские немцы / А. В. Дорофеева, Н.°И.°Горская // Конный мир. – 2003. – №3. – С. 50-56.
3. Дорофеева Н. В. Тракененская, ганноверская и голштинская породы в 1995 г. / Н. В. Дорофеева, И. С. Шахова, О. И. Коршунова. – Дивово: Изд. ВНИИК, 1995, 72 с.
4. Камзолов Б. В. Наследие Тракенена / Борислав Викторович Камзолов. – Санкт-Петербург: ООО «Гиппомания», 2009. – 64 с.
5. Научные основы сохранения и совершенствования пород лошадей // Сб. науч. тр. – Дивово: Изд. ВНИИК, 2002. – С. 45-52.

МОНИТОРИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАКЕНЕНСКОЙ ПОРОДЫ ЛОШАДЕЙ В УКРАИНЕ

Беликова Е.В., Институт животноводства НААН Украины

В статье приведены результаты мониторинговых исследований по поводу использования распространённых в Украине пород лошадей в классических и аматорских видах конного спорта и определения степени популярности именно тракененской породы. Определено, что исследуемые тракены находятся в первой тройке лидирующих, однако необходимо увеличение количества выступающих кобыл тракененской породы, а также рекомендовано использование лошадей этой породы в троеборье.

Ключевые слова: тракененская порода, верховые и рысистые породы лошадей, классические виды конного спорта, хобби (пробеги), разведение, селекция.

MONITORING RESEARCHES OF APPLYING THE TRAKEHNER HORSES IN UKRAINE

Byelikova E.V., Institute of animal science NAAS of Ukraine

In the article presents the results of monitoring researches on the use of prevalent horse breeds in Ukraine in classical and amateur equestrian sports and the extent of popularity a concretely Trakehner breed. Determined that the investigated Trakehners are leading in the first triple, but it should to increase the number of participates Trakehner mares, as well as recommend to use of horses this breed in a three day events.

Key words: Trakehner horse breed, riding and trotting horse, a classic types of equestrian sports, hobbies (endurance riding), breeding, selection.

УДК 636.12.082(477)

РЕЗУЛЬТАТИ РОЗІГРАШУ ТРАДИЦІЙНИХ ПРИЗІВ ДЛЯ КОНЕЙ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ У РОЗРІЗІ ЛІНІЙ ТА МАТОЧНИХ РОДИН

Буренко А. В.

КП «Київський іподром»

У статті представлено аналіз результатів розіграшу традиційних призів для коней орловської рисистої породи на Київському іподромі за останні п'ять років у розрізі ліній та маточних родин. Установлено, що лідерами за виграшем у традиційних призах, за цей період, є представники лінії Барчука та родини 4500 Румби. Виявлено, що в лінії Барчука більше перемог мали нащадки Уклона. Дано характеристику маточним родинам та лініям, які характеризуються найбільшою кількістю перемог у традиційних призах та їх кращим представникам.

Ключові слова: коні, орловська рисиста, лінія, родина, традиційні призи.

Орловська рисиста порода нині є затребуваною та має більший попит на ринку й на іподромах, ніж російська (призова). Це ймовірно пов'язано зі збільшенням експорту до Російської Федерації, де на сьогодні на високому рівні стоїть питання про націоналізацію орловського рисака як народного надбання. Також в Україні поширені лінії Барчука, Ісполнительного, які майже втрачені в Росії та мають інтерес. Тому, сучасний стан породи на Київському іподромі погіршується,